

Asia: VN/28937/2021

Työryhmän mietintö pienten riita-asioiden menettelystä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

VN/28937/2021

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta kiittää oikeusministeriötä mahdollisuudesta lausua pienten riita-asioiden menettelyn työryhmämietinnöstä (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2025:15).

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta on aiemmin lausunut asiasta lausunnossaan oikeusministeriön arviomuistiosta pienriitamenettelystä (Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2023:1). Näiltä osin lautakunta viittaa asiassa aiemmin lausumaansa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa aluksi, että mietinnössä on arvioitu hyvin monipuolisesti ja oivaltavasti pienriitamenettelyn käyttöönottoa oikeusvaltiollisessa viitekehyksessä.

Työryhmämietinnössä on kuvattu keskeiset perusteet tarpeelle säätää yksinkertaistetusta riita-asioiden menettelystä. Siviilioikeudellisen menettelyn kalleus ja etenkin suuri kuluriski ehkäisee oikeusturvan saamista asioissa, joissa riidan kohteen arvo on pieni suhteessa kuluriskiin.

Työryhmämietinnön mukaan esitys on laadittu niin, että pienten riita-asioiden menettelyn soveltamisalan laajentaminen kävisi päinsä helposti, jos sitä myöhemmin pidettäisiin tarkoituksenmukaisena. Tässä tilanteessa nyt omaksuttavilla lainsäädäntöratkaisuilla voisi myöhemmin olla nyt realisoituvaa suurempi merkitys (s. 25).

Työryhmämietinnön lähtökohtana on, että yksinkertaistetussa riita-asioiden menettelyssä voitaisiin käsitellä kaikille asioille asetetun arvoltaan yhteisen euromääräisen ylärajan alle jääviä riita-asioita.

Jos menettelyn piiriin tulee hyvin eriluonteisia asioista, saattaisi olla syytä harkita asian luonteesta johtuvaa eri suuruista ylärajaa. Jatkossa tulisikin vielä selvittää mahdollisuutta porrastaa yläraja asiaryhmittäin. Tämä olisi mahdollista sen jälkeen, kun on tiedossa minkä tyyppisiä muita asioita yksinkertaistetun riita-asioiden menettelyn soveltamisalaan aiotaan jatkossa tuoda.

Suhde täysimittaiseen oikeudenkäyntiin on Ruotsissa ratkaistu joustavasti siten, että vahvempi osapuoli ei voi taktikoida sillä, että heikompi vastapuoli joutuu oikeudenkäyntikulujen pelossa

luopumaan vaateistaan, kun vahvempi osapuoli on käyttänyt mahdollisuutta saattaa asia täysimittaiseen oikeudenkäyntiin, vaikka se olisi voitu ratkaista yksinkertaistetussa riitamenettelyssä. Tämä vaikuttaa toteuttamiskelpoiselta linjaukselta myös Suomessa (Ruotsin oikeudenkäymiskaaren 18 luvun 3 a §).

Rajoitettaessa oikeusavun saamista, tulisi ottaa huomioon, että varattomat tai vähävaraiset henkilöt ovat useimmiten niitä, joilta puuttuu riittävät edellytykset menestyksekkääseen toimimiseen asianomistajana tai vastaajana ilman oikeudellista neuvontaa.

Eräiden arvioiden mukaan julkisten palvelujen laajan digitoinnin toteuttaminen saattaisi pudottaa jopa 300 000 ihmistä julkisten palvelujen piiristä. Suomessa yli 300 000 iäkästä ihmistä on täysin vailla digitaitoja. Lisäksi vähintään yhtä moni ei pysty asioimaan itsenäisesti sähköisissä palveluissa. (ks. Vanhusasiavaltuutetun ja 21 järjestön kannanotto 11.3.2025: <https://vanhusasia.fi/-/ikaantyneiden-ihmisten-yhdenvertainen-asema-on-turvattava-digitalisoituneessa-yhteiskunnassa-vaativat-21-jarjestoa-ja-vanhusasiavaltuutettu>)

Tähän nähden työryhmämietintöön sisältyvä arvio suomalaisten digiosaamisesta vaikuttaa yleisluonteisuudessaan ylioptimistiselta (s. 29). Samoin työryhmämietinnön toteamus siitä, että apua tietotekniikan käyttämiseen on yleisesti tarjolla, jää yleisluonteisuudessaan perustelemattomaksi (s. 131). Lisäksi huomaamatta jää, että apua tietotekniikan käyttämiseen löytyy pääsääntöisesti sellaista digitaalisista järjestelmistä tai alustoilta, joiden piiriin eniten apua tarvitsevat eivät joko kykene tai osaa hakeutua. Näiltä osin avun tarvitsijoiden näkökulmaa ei ole osattu ottaa riittävästi huomioon työryhmämietinnössä.

Työryhmämietinnön ehdotuksessa vahvana pääsääntönä esitettyyn pakolliseen digitaaliseen asiointiin ehdotetaan säädettäväksi poikkeusta, jonka mukaan tuomioistuimien voisi poiketa erityisestä syyistä, kuten silloin, jos asianosaisen kyky hoitaa asioita sähköisessä asiointipalvelussa olisi esimerkiksi korkean iän tai vammaisuuden takia selvästi heikempi kuin tavanomaisesti.

Kun ehdotuksesta ei käy ilmi, miten ja missä vaiheessa asianosaisen tulee vedota tähän erityiseen syyhyn, tulisi tätä jatkossa tarkentaa niin, ettei siitä synny epäselvyyttä.

Muutoinkin jatkovalmistelussa työryhmämietinnössä esitettyä tulee kehittää niin, että varmistetaan mietinnössä periaatteellisella tasolla vahvasti painotettu oikeuden saatavuuden parantaminen yhdenvertaisesti kaikille.

Ehdotuksen jatkovalmistelussa tulisi kuulla myös yhdenvertaisuus-, tasa-arvo- ja vanhusasiavaltuutettua.

Kortteinen Kalle
Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta - Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta